

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЗАГАЛЬНА ТА КРИМІНАЛЬНА СЕКСОЛОГІЯ”
(для спеціалістів, магістрів)

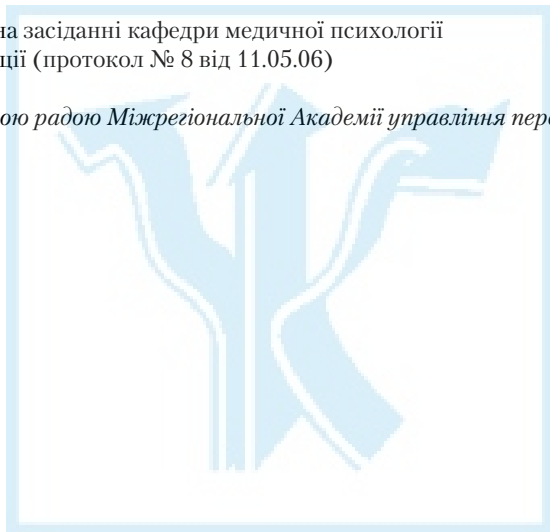
МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором *А. П. Чуприковим* і старшим викладачем кафедри медичної психології та психокорекції *Б. М. Цуприком*

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції (протокол № 8 від 11.05.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Чуприков А. П., Цуприк Б. М. Навчальна програма дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2006. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сексологія як окрема наука сформувалася порівняно недавно, поєднавши у собі медичні, психологічні, соціально-психологічні та соціальні аспекти.

Мета вивчення курсу “Загальна та кримінальна сексологія”: опанувати основи сучасних наукових знань у сфері загальної та судової сексології, що дасть змогу в майбутньому зберегти своє сексуальне і репродуктивне здоров'я, розуміти сексуально зумовлені особливості поведінки людей, мотивацію злочинних дій. Здобуті знання допоможуть студентам розпізнавати ситуації, небезпечні з погляду скоєння сексуальних правопорушень.

Під час вивчення курсу “Загальна та кримінальна сексологія” студенти повинні:

- оволодіти поняттями норми та патології в сексології;
- вивчити етапи психосексуального розвитку та його порушень;
- вивчити анатомію та фізіологію статевої системи;
- оволодіти основами психогігієни репродуктивного здоров'я;
- оволодіти методами контрацепції та профілактики хвороб, що передаються статевим шляхом;
- зрозуміти психопатологічну сутність аномалій статевого потягу;
- здобути знання щодо сексуальної злочинності та сексуальних злочинців;
- вивчити патопсихологічні особливості серійних сексуальних убивць;
- формувати стійку антивіктимну поведінку в потенційних жертв;

знати:

- психологічні та інші аспекти сексуальної норми;
- нормальну анатомію та фізіологію статевих органів чоловіка і жінки;
- нормальну стадійність і терміни психосексуального розвитку;
- сексуальні реакції та феноменологічні характеристики копулятивного циклу;
- соціальні, психологічні, соціально-психологічні та біологічні причини сексуальних дисфункцій;
- способи контрацепції;
- особливості хвороб, що передаються статевим шляхом, та напрями їх профілактики;
- сутність аномалій статевого потягу та фактори, що сприяють їх формуванню;

- особливості злочинів на сексуальному ґрунті та як не стати жертвою;
- психопатологічні особливості серійних злочинців і сексуальних убивць.

Програмою передбачено здобуття студентами базових знань про психогієну статевого здоров'я, нормальну сексуальність, особливості статевого дозрівання та психосексуального розвитку, а також знань про вікову динаміку статевої функції, про несприятливі для сексуальних можливостей фактори. Мотиви й поведінка студентів мають стати більш усвідомленими, для кращого розуміння самого себе та інших людей, зокрема співробітників, підлеглих і керівників у майбутній професійній діяльності, адже сексуальна сфера позначається на всіх сторонах людської діяльності. Оволодіння способами контрацепції, розуміння сутності, механізмів передачі та засобів профілактики хвороб, що передаються статевим шляхом, є життєво необхідним для кожної молодої людини.

Для відповідної підготовки студентів програмою передбачено такі методи активного навчання: тематичні лекції, семінари та проблемні дискусії, аналіз ситуацій.

Під час вивчення дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія” студенти здобувають базові знання, необхідні психологу, залученому як експерт до судової психолого-психіатричної комісії.

Студентам, які вивчають право, отримані знання допоможуть у подальшій практичній діяльності, здійсненні слідчих заходів (органи МВС, прокуратури) або формуванні лінії захисту (адвокатська практика).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЗАГАЛЬНА ТА КРИМІНАЛЬНА СЕКСОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Психофізіологія сексуальності
1	Сексуальність людини, моделі сексуальності
2	Анатомія статевих органів
3	Фізіологічні основи сексуальності

1	2
4	Психосексуальний розвиток людини
5	Сексуальні реакції та копулятивний цикл
6	Змістовий модуль II. Межі сексуальної норми та патології
7	Аспекти сексуальної норми
8	Відносність сексуальної норми, динаміка вікових змін
9	Статева конституція
9	Сексуальні дисфункції
10	Змістовий модуль III. Збереження репродуктивного здоров'я
11	Психогігієна репродуктивного здоров'я. Контрацепція
11	Хвороби, що передаються статевим шляхом, та їх профілактика
12	Змістовий модуль IV. Кримінальна сексологія
13	Аномалії сексуальної поведінки, парафілії
14	Злочини на сексуальному ґрунті
15	Психопатологічні особливості серійних сексуальних убивць
15	Профілактика сексуальних злочинів, антивіктимні рекомендації
Разом годин: 54	

ЗМІСТ *дисципліни*

“ЗАГАЛЬНА ТА КРИМІНАЛЬНА СЕКСОЛОГІЯ”

Змістовий модуль I. Психофізіологія сексуальності

Тема 1. Сексуальність людини, моделі сексуальності

Сексуальність як один з основних чинників, що спонукають людей до міжособистісних контактів. Сексуальність у межах різних категорій цінності: вітальна (аспект здоров'я), культурна (історичні традиції), моральна (етико-правові аспекти), особистісна (значення різних форм сексуальної активності для конкретної людини).

Сексуальність – природжена потреба і функція людського організму. Виникнення сексуального розладу внаслідок гальмування чи деформації цієї функції або її дисгармонії з іншими сферами особистості. Сексуальність як чинник форм поведінки, що не призводять до статевих контактів.

Притаманність сексуальності людини властивих тваринам ознак репродуктивної та комунікативної функції. Сексуальність як вираз захоплення, прихильності, довіри, безпеки та задоволення, що є універсальною потребою людини.

Сексуальний потяг — вибіркова готовність прийняти партнера з урахуванням його статевої належності.

Концепції сексуальності: а) це джерело напруженості та чуттєвої розрядки; б) це, окрім джерела розрядки, ще й задоволення від реалізації несексуальних психічних потреб; в) усе зазначене плюс створення зв'язку з іншою людиною.

Сексуальна потенція — здатність до здійснення сексуальних функцій, до сексуальної поведінки і переживання сексуальних почуттів. Сексуальна потенція як мірило чоловічої впевненості у собі.

Сексуальна збудливість — виникнення сексуального збудження під впливом навколишнього середовища (міжособистісний вплив), а також швидкість перебігу циклу сексуальних реакцій від сексуального збудження до оргазму.

Внутрішні та зовнішні чинники сексуального збудження. Аспекти сексуального збудження: готовність до сексуальних реакцій взагалі; сексуальне збудження на конкретного партнера як на бажану ціль; сексуальне збудження при фантазуванні або спогадах.

Література [3; 5]

Тема 2. Анатомія статевих органів

Анатомо-фізіологічне забезпечення статевої сфери утвореннями центральної та периферичної нервових систем ендокринним апаратом.

Зовнішні та внутрішні статеві органи. Статева система людини: статеві залози (яєчки, яєчники); статеві шляхи (сім'япроводи, яйцепроводи); додаткові утворення (придаткові статеві залози і матка); органи злягання (статевий член і піхва).

Анатомія чоловічих зовнішніх і внутрішніх статевих органів, основні функції кожного органа.

Анатомія жіночих зовнішніх і внутрішніх статевих органів, основні функції кожного органа.

Література [2; 4; 5]

Тема 3. Фізіологічні основи сексуальності

Біологічні фактори, що зумовлюють сексуальність, зв'язок між анатомією та фізіологією, між нервовою і гуморальною системами та між сексуальними реакціями і переживаннями.

Вивільнення сексуальності людини у процесі філогенезу й онтогенезу від біологічної детермінованості, велика залежність сексуальності від психологічних і соціокультурних чинників.

Еротичний компонент кохання — типowo людська особливiсть. Нерозривний зв'язок нервової та ендокринної систем (нейросекреція — видiлення нейромедіаторів, передання нервових подразників, які стимулюють залозисті клітини ендокринної системи).

Вплив кори головного мозку на сексуальну реактивність. Кора головного мозку — перший рівень регуляції сексуальних функцій, пов'язаний з умовними рефlekсами (сигналом є зміна зовнішнього середовища у зв'язку з виникненням або зникненням сексуальної напруженості), сферою уявлення, елементарними асоціаціями.

Гіпоталамус — центр потягів, його роль у регуляції рівня статевих гормонів. Регулюючий вплив сексуальних центрів гіпоталамусу на сексуальні центри спинного мозку. Спинномозкові центри, відповідальні за реакції у статевих органах.

Гормональна система.

Гормони — біологічно активні речовини, які діють у дуже малих дозах і є матеріальним субстратом інформації, що передається в організмі.

Гормональна регуляція на центральному рівні (гіпоталамо-гіпофізарна система), на рівні статевих залоз і на тканинному рівні.

Вплив гормонів на сексуальність і сексуальну поведінку чоловіків і жінок.

Вплив гормональних змін на статевий потяг у жінок у різних фазах менструального циклу.

Література [2; 4; 5]

Тема 4. Психосексуальний розвиток людини

Психосексуальний розвиток — один із аспектів індивідуального психічного розвитку, з його закінченням починається зріла сексуальність.

Три етапи психосексуального розвитку, їх загальні закономірності. Особливості фазового розвитку і зміни співвідношення біологічного та соціального компонентів у становленні сексуальності.

Перший етап (1–7 років) — формування статевої самосвідомості (ідентичності), яка зумовлена внутріутробним диференціюванням мозку та здійснюється під впливом мікросоціального середовища. Фаза вироблення установки та фаза навчання і закріплення установки.

Другий етап (7–13 років) — формування стереотипу статевої поведінки.

Третій етап (12–26 років) — становлення психосексуальних орієнтацій, неможливих без нейрогуморального забезпечення. Стадії третього етапу психосексуального розвитку: платонічне, еротичне та сексуальне лібідо, кожна з них складається з двох фаз — вироблення установки; навчання та закріплення установки.

Розлади психосексуальної орієнтації як наслідок відставання в часі якоїсь стадії та зміни порядку розвитку.

Література [2; 3; 5; 11]

Тема 5. Сексуальні реакції та копулятивний цикл

Сексуальні реакції — відповідь організму (як на фізіологічному, так і на психологічному рівні) на зовнішні і внутрішні сексуальні подразники.

Ерекція як феномен і як рефлекс на рівні спинного мозку, психічна ерекція.

Еякуляція у здорових чоловіків — фізіологічний прояв оргазму.

Поняття копулятивного циклу.

Стадії копулятивного циклу: наростаюче збудження, плато, оргастична стадія завершення.

Поняття стану попередньої нейрогуморальної готовності, психічної стадії, ерекційної стадії, фрикційної стадії, плато, стадії еякуляції, рефрактерної стадії. Абсолютна та відносна незбудливість.

Сексуальні реакції жінок. Копулятивний цикл у жінки, феноменологічні прояви його стадій.

Фізіологічні реакції позастатевими органами у відповідь на сексуальну стимуляцію.

Складові копулятивного циклу: нейрогуморальна, психічна, ерекційна, копулятивна, еякуляторна. Кожна наступна складова приєднується до попередньої, при цьому попередні складові не тільки зберігають досягнутий рівень активності, а й підсилюють його аж до досягнення еякуляції та оргазму.

Порушення копулятивного циклу за відсутності однієї зі складових.

Класифікація жіночого оргазму (за Свядошем): за джерелом виникнення, за локалізацією, за перебігом. За перебігом оргазм класифікується за якісними та кількісними ознаками, за інтенсивністю. Класифікація жіночого оргазму (за Здравомисловим): фізіологічні форми оргазму, патологічні форми оргазму.

Література [2–5; 13]

Змістовий модуль II. Межі сексуальної норми та патології

Тема 6. Аспекти сексуальної норми

Поняття норми в сексології. Аспекти сексуальної норми.

Соціально-етичний аспект сексуальної норми.

Медико-психологічний аспект сексуальної норми.

Оптимальна, прийнятна та припустима сексуальні норми, які є клінічною нормою, отже не потребують терапевтичного втручання.

Поняття партнерської норми, її критерії: 1) відмінність статі; 2) зрілість; 3) взаємна згода; 4) прагнення досягти спільної насолоди; 5) відсутність шкоди своєму здоров'ю; 6) відсутність шкоди здоров'ю оточуючих. Відсутність впливу характеру сексуальних дій і форм сексуальної поведінки на визначення партнерської норми або патології.

Критерії оцінки соціальної норми.

Критерії оцінки оптимальної психологічної норми.

Типи сексуальної мотивації: гомеостабілізуючий, шаблоннорегламентований, генітальний, ігровий, агресивно-егоїстичний, пасивно-підлеглий, агресивно-садистський, альтруїстичний.

Критерії оцінки фізіологічної (біологічної) норми сексуальності.

Література [2; 3; 5; 9; 11; 12; 19]

Тема 7. Відносність сексуальної норми, динаміка вікових змін

Умовність поняття сексуальної норми.

Поняття сексуального здоров'я. Сексуальне здоров'я — відсутність хворобливих змін в організмі людини, що можуть призводити до ослаблення сексуальної функції, а також можливість оптимальної адаптації до протилежної статі, розвитку гармонійних стосунків відповідно до норм соціальної та особистої моралі,

Сексуальне здоров'я — інтегральний комплекс взаємодоповнюючих компонентів сексуальності. Системний підхід до визначення сексуального здоров'я з виокремленням різних компонентів, поєднаних жорсткими взаємозв'язками.

Основні системоутворюючі ознаки, які зумовлюють психосексуальний розвиток: статеве самоусвідомлення і статеве усвідомлення оточуючих; статоворольова поведінка; психосексуальна орієнтація.

Додаткові системоутворюючі ознаки: статевий потяг, сексуальна збудливість, сексуальна активність, сексуальна установка.

Типи сексуальної установки: фаллоцентрична (механоцентрична), оргамоцентрична, екстазоцентрична.

Сексуальна потреба, мотивація сексуальної поведінки.
Вікові особливості сексуальної функції.

Література [2; 3; 5; 9; 11; 12; 19]

Тема 8. Статева конституція

Оцінка інтенсивності сексуальних проявів з урахуванням віку, індивідуальних ознак сексуальності людини.

Загальне поняття конституції як сукупності функціональних і морфологічних особливостей організму, що сформувалися на основі спадкових і набутих властивостей організму. Сексуальна реактивність.

Статева конституція як тип функціонально-енергетичного реагування.

Вплив статевої конституції на діапазон індивідуальних потреб у сексуальній сфері, а також на ступінь резистентності до захворювань статевої системи і впливів патогенних факторів.

Критерії визначення статевої конституції. Шкала векторного визначення статевої конституції чоловіка.

Література [2; 5]

Тема 9. Сексуальні дисфункції

Поняття сексуальних дисфункцій. Сексуальні дисфункції в різних фазах сексуального контакту, особливості сексуальних дисфункцій у чоловіків і жінок.

Сексуальні дисфункції як наслідок і причина неврозів і невротичних реакцій. Поняття імпотенції, її критерії.

Розлад лібідо, види та причини.

Порушення ерекції, їх види та причини. Адекватні та неадекватні ерекції.

Порушення еякуляції, види та класифікація.

Поняття норми тривалості статевого акту. Критерії оцінки тривалості статевого акту. Пролонгація та її види.

Розлад комплексу сексуальної готовності та вагінізм у жінок, визначення і причини.

Вплив соціокультурних факторів на виникнення сексуальних дисфункцій.

Порушення оргазму у жінок, аноргазмія. Класифікація порушень оргазму. Причини.

Синдром закодованих сексуальних реакцій.

Статева холодність (фригідність) і гіперсексуальність, їх характеристика та причини. Німфоманія, сатириаз.

Партнерські дисфункції, їх особливості та причини.

Література [2–5; 9; 11; 15; 19]

Змістовий модуль III. Збереження репродуктивного здоров'я

Тема 10. Психогігієна репродуктивного здоров'я. Контрацепція

Репродуктивне здоров'я жінки: медичний, психологічний і соціальний аспекти.

Репродуктивне здоров'я чоловіка.

Контрацепція – використання різних засобів і методів, спрямованих на запобігання заплідненню яйцеклітини сперматозоїдом. Методи контрацепції:

- механічні;
- хімічні;
- гормональні;
- внутрішньоматкові;
- фізіологічні;
- перерваний статевий акт;
- хірургічні.

Правильне користування презервативом та іншими контрацептивами. Переваги та недоліки різних методів запобігання небажаній вагітності. Фізіологічний метод контрацепції (природний метод). Методи визначення дня овуляції: календарний, за зміною базальної температури, за вивченням шийкового слизу.

Література [5]

Тема 11. Хвороби, що передаються статевим шляхом, та їх профілактика

Поняття про хвороби, що передаються статевим шляхом (ХПСШ), їх загальна характеристика.

Групи ризику, які є основними поширювачами цих захворювань: особи мандрівних професій, повії, наркомани.

Фактори, що сприяють зростанню захворюваності на ХПСШ:

- сексуально-культурні зміни;
- поведінкові;
- алкоголізм;
- медичні;

- соціально-демографічні;
- наркоманія;
- проституція;
- низький рівень санітарної освіти населення.

Рекомендації щодо зниження ризику заразитися ХПСШ і ВІЛ/СНІД статевим шляхом.

Сифіліс, шляхи зараження сифілісом: контактний і через кров, збудник захворювання.

Заразні біологічні матеріали.

Особливості перебігу сифілітичної інфекції та періоди, виокремлені з урахуванням цих особливостей (інкубаційний, первинний, вторинний і третинний).

Класифікація сифілісу.

Основні клінічні особливості різних форм сифілісу: первинного, вторинного, третинного, прихованого, вродженого.

Гонорея (трипер). Основний шлях передачі. Можливість побутового зараження.

Форми гонореї: свіжа (гостра, підгостра, торпідна, або в'яла); хронічна; латентна.

Особливості клінічних проявів гострої гонореї. Наслідки нелікованого захворювання для чоловіків і жінок.

Синдром набутого імунodefіциту (СНІД),

Вірус імунodefіциту людини (ВІЛ).

Історія відкриття ВІЛ. Шляхи передачі ВІЛ.

Вміст вірусу в біологічних рідинах інфікованого організму: крові, спермі, секреті шийки матки, піхви, материнському молоці, а також у слині, сечі, сльозах, спинномозковій рідині, гної, поті.

Ризик заразитись ВІЛ при різних способах контакту з носієм інфекції.

Особливості перебігу ВІЛ-інфекції. Клінічні прояви.

СНІД – остання стадія ВІЛ-інфекції.

Література [5; 8]

Змістовий модуль IV. Кримінальна сексологія

Тема 12. Аномалії сексуальної поведінки, парафілії

Термін “парафілія” і поняття “перверсії” (збочення), визначення і класифікація за об’єктом і способом реалізації статевого потягу.

Систематика парафілій у Міжнародній класифікації хвороб 10-го перегляду (МКХ-10).

Принципи та критерії надання переваги сексуальному об'єкту.

Роль аналізаторів сприйняття у виборі сексуального об'єкта.

Пускові стимули для здійснення парафільних дій. Підтримуючі стимули та стимули, що порушують патологічний сексуальний стереотип.

Парафілії, що найчастіше призводять до правопорушень. Біологічні причини викривлення психічного і психосексуального розвитку особистості у формуванні парафілій. Сімейні та соціокультурно зумовлені фактори.

Форми парафілій залежно від етапу та фази психосексуального розвитку, на яких відбулось порушення.

Поділ перверсій на істинні та псевдоперверсії, на здоланні та нездоланні. Нав'язливий, імпульсивний та обсесивно-компульсивний варіант розладів потягу.

Значення в розвитку парафілій схильності до надцінних утворень, яка відображає ригідність психофізіологічних процесів.

Література [1; 5; 7; 10; 14; 16; 17]

Тема 13. Злочини на сексуальному ґрунті

Чинники, що впливають на сексуальну злочинність.

Стать з урахуванням комплексу психічних, гормональних і соціальних факторів.

Алкоголь, хронічний алкоголізм. Подвійна роль алкоголю в сексуальних стосунках. Зв'язок алкоголізму з інцестом. Алкоголь — основний чинник, що провокує скоєння зґвалтувань.

Роль наркотиків у сексуальній злочинності.

Агресія. Теорії логічної зумовленості агресії. Особливості гормональної системи та агресивність у чоловіків.

Соціально-культурне середовище. Психосексуальний розвиток.

Спадковість. Вік.

Клімат. Вплив кліматичних умов і пори року на рівень сексуальної злочинності.

Окремі види сексуальних злочинів:

- сексуальні злочини проти дітей (включно з інцестом);
- зґвалтування;
- ексгібіціонізм.

Література [2; 3; 5; 6; 9; 11; 12; 19]

Тема 14. Психопатологічні особливості серійних сексуальних убивць

“Феномен Чикатила” — варіант кримінальної особистості, етапний патологічний розвиток якої призводить до появи і закріплення потреби у скоєнні повторних (багатоепізодних) садистських злочинів проти особистості та статевій недоторканності громадян.

Аналіз феномена, його три взаємопов’язані етапи: біологічний, психологічний і клінічний.

Біологічний етап — неспецифічна біологічна predisпозиція для виникнення аналізованого розладу, формування патологічної системи — патогенетичний механізм розвитку obsесивно-компульсивної сексуальної агресії.

Психологічний — на доклінічному етапі патологічна predisпозиція до “феномена Чикатила”, психогенез його виникнення, феноменологія становлення кримінальної багатоепізодної сексуальної агресії.

Психогенез сексуальної садистської поведінки. Зв’язок з механізмами фрустрації, занижена самооцінка та здатність сексуальної поведінки змінювати самооцінку, виступати формою самоствердження та компенсації. Створення системи психологічного захисту.

Основна ознака клінічного етапу “феномен Чикатила” — obsесивно-компульсивний сексуальний садизм. Його прояви: синдроми психічної та фізичної залежності від патосексуальної поведінки, синдром змінної реактивності, психопатизація та зниження особистості.

Стадійний розвиток сексуального садизму, психологічні особливості, їх аспекти.

Криміналістичні ознаки серійних убивств:

1. Багатоепізодність злочинів.
2. Множинність злочинів.
3. Високий рівень рецидивності.
4. Фактична безремісійність серійного кримінального насильства.
5. Надзвичайна небезпечність і тяжкість рецидиву серійних злочинів.
6. Ранній вік злочинця під час початку серії злочинів.
7. Збільшення тяжкості насильства від судимості до судимості.

Література [1; 5; 16; 18]

Тема 15. Профілактика сексуальних злочинів, антивіктимні рекомендації

Профілактика соціально небезпечної сексуальної поведінки: запобігання алкоголізму у батьків ще до зачаття дитини; охорона здоров'я вагітних; профілактика органічного враження головного мозку під час пологів і з перших днів життя, що створює передумови для правильного формування статевої сфери, попередження порушень психосексуального розвитку.

Роль сім'ї у профілактиці сексуальної злочинності: формування моральних принципів і становлення особистості.

Первинна профілактика серед осіб, які страждають на парафілію, на доклінічному етапі або на передкримінальній стадії клінічного етапу з метою запобігання кримінальній поведінці.

Вторинна профілактика: запобігання повторним злочинним діянням осіб, які вже скоїли сексуальні правопорушення, і в такий спосіб запобігання виникненню серії злочинів.

Третинна профілактика: запобігання посиленню тяжкості серії злочинів, що вже розпочалися, а також їх припинення.

Система профілактики, проблеми її створення, умови ефективного функціонування.

Рекомендації потенційним жертвам — важливий чинник зменшення кількості злочинів, зокрема сексуальних: уникнення небезпечних ситуацій, психічний вплив на злочинця, силовий вплив з метою знешкодити гвалтівника або виграти час для втечі.

Література [1; 5; 17; 18]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сексологія як наука.
2. Складові сучасної сексології.
3. Цілі та завдання вивчення дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія”.
4. Сексуальність людини, концепції сексуальності.
5. Первинні та вторинні статеві ознаки у чоловіків.
6. Первинні та вторинні статеві ознаки у жінок.
7. Анатомія чоловічих статевих органів.
8. Функції окремих органів чоловічої статевої системи.
9. Анатомія жіночих статевих органів.

10. Функції окремих органів жіночої статеві системи.
11. Забезпечення статевої функції нервово-ендокринним апаратом.
12. Статеві гормони, їх вплив на сексуальну поведінку.
13. Центральна гормональна регуляція статевої функції.
14. Гормональна функція статевих і надниркових залоз.
15. Еrogenні зони, їх значення.
16. Етапи психосексуального розвитку, їх закономірності.
17. Суть і значення формування статевої самосвідомості.
18. Суть і значення формування стереотипу статевої поведінки.
19. Суть і значення становлення психосексуальних орієнтацій.
20. Стадії третього етапу психосексуального розвитку, їх фази.
21. Характеристика стадії платонічного лібідо.
22. Характеристика стадії еротичного лібідо.
23. Характеристика стадії сексуального лібідо.
24. Сексуальні реакції чоловіків, копулятивний цикл у чоловіків.
25. Сексуальні реакції жінок, копулятивний цикл у жінок.
26. Стадії та складові копулятивного циклу.
27. Поняття мастурбації.
28. Фізіологічні форми мастурбації.
29. Патологічні форми мастурбації.
30. Поняття оргазму.
31. Принципи класифікації жіночого оргазму.
32. Поняття норми в сексології.
33. Партнерська сексуальна норма, критерії оцінки.
34. Індивідуальна сексуальна норма, критерії оцінки.
35. Типи сексуальної мотивації та сексуальної установки.
36. Сексуальне здоров'я, вікові особливості сексуальної функції.
37. Поняття статевої конституції.
38. Критерії визначення статевої конституції. Шкала векторного визначення статевої конституції.
39. Вплив міжособистісних стосунків у сім'ї на сексуальні взаємини.
40. Порушення лібідо у чоловіків.
41. Еректильні порушення у чоловіків.
42. Розлади еякуляції.
43. Сексуальна дисгармонія у жінок, порушення оргазму у жінок.
44. Гіперсексуальність у чоловіків і жінок. Сатириаз, німфоманія.
45. Вагінізм.
46. Безпліддя, його причини.

47. Контрацепція, її суть.
48. Методи контрацепції, їх переваги та недоліки.
49. Фізіологічний метод контрацепції.
50. Механічні методи контрацепції.
51. Хімічні методи контрацепції.
52. Гормональні методи контрацепції.
53. Внутрішньоматкові методи контрацепції.
54. Хірургічні методи контрацепції.
55. Перерваний статевий акт як метод контрацепції.
56. Аборт, його суть та наслідки для здоров'я.
57. Хвороби, що передаються статевим шляхом, їх загальна характеристика.
58. Особливості проявів сифілісу.
59. Шляхи передачі сифілісу та його профілактика.
60. Класифікація сифілісу.
61. Клінічні особливості різних форм сифілісу.
62. Гонорея, її прояви.
63. Шляхи передачі гонореї та її профілактика.
64. ВІЛ/СНІД, основні прояви.
65. Шляхи передачі ВІЛ та його профілактика.
66. Поняття парафілії та перверсії.
67. Класифікація парафілій.
68. Критерії надання переваги сексуальному об'єкту.
69. Гомосексуалізм, його формування і види.
70. Трансексуалізм.
71. Трансвестизм.
72. Чинники, що впливають на рівень сексуальної злочинності.
73. Стать і сексуальна злочинність, вплив гормональних та інших чинників.
74. Алкоголь і сексуальність, алкоголь і сексуальна злочинність.
75. Роль спадковості та виховання у скоєнні злочинів.
76. Ексібіціонізм.
77. Фетишизм.
78. Сексуальні злочини проти дітей, їх особливості.
79. Інцест, поширеність, особливості сімейного мікроклімату.
80. Поняття зґвалтування, поширеність, кримінальна відповідальність.
81. Види зґвалтувань, особливості профілактики.
82. Особливості зґвалтувань у підлітковому середовищі.

83. Види провокуючої поведінки жертви зґвалтування.
84. Неправдиві звинувачення у зґвалтуванні, жертви наклепу.
85. Сексуальні вбивства, їх види.
86. Критерії віднесення вбивства до категорії сексуальних.
87. Психопатологічні особливості серійних сексуальних убивць.
88. Криміналістичні ознаки серійних вбивств.
89. Профілактика сексуальних злочинів.
90. Антивіктимні рекомендації.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Навчальним планом дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді контрольної роботи реферативного типу і складання комплексного заліку (екзаменаційного іспиту).

Контрольна робота має на меті виявити ступінь засвоєння студентами основних категорій, понять та міждисциплінарних зв'язків, загальних закономірностей сексуальних розладів та патопсихологічних особливостей сексуальних злочинів. Темі контрольної роботи із “Загальної та кримінальної сексології” визначає викладач.

1. Історія розвитку сексології як науки.
2. Роль центральної нервової системи в регуляції сексуальної функції.
3. Гормональна регуляція статевої функції у чоловіків і жінок.
4. Психосексуальний розвиток людини.
5. Сексуальні реакції у чоловіків.
6. Сексуальні реакції у жінок.
7. Оргазм у жінок і чоловіків, види, значення.
8. Норма в сексології, варіанти, критерії.
9. Статева конституція, шкала оцінки, значення.
10. Сексуальні розлади у чоловіків.
11. Сексуальні розлади у жінок.
12. Контрацепція, її методи.
13. Хвороби, що передаються статевим шляхом.
14. Гомосексуалізм.
15. Сексуальна злочинність, сутність, чинники.
16. Фетишизм.
17. Сексуальні злочини проти дітей.
18. Зґвалтування, поширеність, види, відповідальність.
19. Сексуальні вбивства.
20. Профілактика сексуальних злочинів, антивіктимні заходи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Антонян Ю. М., Ткаченко А. А., Шостакович Б. В. Криминальная сексология. — М.: Спарк, 1999. — 464 с.
2. Васильченко Г. С. Общая сексопатология. — М.: Медицина, 1977.
3. Имелинский К. Сексология и сексопатология. — М.: Медицина, 1986. — 424 с.
4. Свядоц А. М. Женская сексопатология. — СПб.: Питер Паблишинг, 1998. — 288 с.
5. Чуприков А. П., Цупрык Б. М. Общая и криминальная сексология. — К.: МАУП, 2001. — 250 с.
6. Шостакович Б. В., Ушакова И. М., Потапов С. А. Половые преступления против детей и подростков. — Ростов н/Д: ЛРНЦ Феникс, 1994. — 103 с.

Додаткова

7. Васильченко Г. С. Частная сексопатология. — М.: Медицина, 1983. — Т. 1, Т. 2.
8. Кобець І. І. Кобища Ю. В., Папушина Т. В. Про СНІД. — К.: Здоровья, 1994. — 32 с.
9. Кон И. С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1989. — 336 с.
10. Крафт-Эбинг Р. Половая психопатия. — М.: Республика, 1996. — 591 с.
11. Кришталь В. В., Григорян С. Р. Сексология: В 4 ч. — Харьков: Акад. сексолог. исслед., 1999. — 1152 с.
12. Кушириук Ю. И., Щербаков А. П. Популярно о сексологии. — 4-е изд., перераб. и доп. — К.: Наук. думка, 1988. — 168 с.
13. Справочник по сексологии, сексопатологии и андрологии / Сост. О. В. Люлько. — К.: Здоровья, 1994. — 240 с.
14. Старович З. Судебная сексология. — М.: Юрид. лит., 1991. — 336 с.
15. Статеві розлади / За ред. Й. М. Аптера. — К.: Здоров'я, 1974. — 376 с.
16. Ткаченко А. А., Введенский Г. Е., Дворянчиков Н. В. Судебная сексологическая экспертиза. — М.: ГНЦ СиСП им. Сербского, 1998. — Т. 1; Т. 2.
17. Ткаченко А. А. Сексуальные извращения-парафилии. — М.: Триада-Х, 1999. — 461 с.
18. Чуприков А. П., Цупрык Б. М. Сексуальные преступления. — К., 2000. — 180 с.
19. Юнда И. Ф., Юнда Л. И. Сексологические основы семейной жизни. — К.: Здоровья, 1993. — 208 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія”	4
Зміст дисципліни “Загальна та кримінальна сексологія”	5
Питання для самоконтролю	15
Теми контрольних робіт	18
Список літератури	19

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *О. А. Залужна*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2716

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП